

МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ТЕХНІКІВ-МЕХАНІКІВ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ

Постановка проблеми. У зв'язку з розвитком аграрної галузі, появою високотехнологічних засобів і механізмів, виникає необхідність в осучасненні професійної підготовки майбутніх техніків-механіків агропромислового виробництва (АПВ), підвищенні рівня їх фахових знань та вмінь, формуванні їх професійного мислення з метою вирішення актуальних завдань професійної діяльності.

Важливу роль у професійній підготовці техніків-механіків АПВ відіграє правильна постановка мети та завдань навчання. Відповідна організація змісту навчання дозволяє ефективно формувати професійні вміння та навички майбутніх фахівців та їх професійне мислення. Зміст навчального матеріалу необхідно добирати, керуючись його професійною необхідністю та очікуваним впливом на розвиток особистості майбутнього техника-механіка АПВ.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблема професійної підготовки студентів у аграрних навчальних закладах освіти була досліджена вченими. Н. Журавська розглянула організацію самостійної роботи студентів аграрних технікумів. Активізація навчання у вищому аграрному навчальному закладі є предметом дослідження П. Лузана. М. Миронюк [3] розглянув проблему професійної спрямованості вивчення математики в ПТНЗ сільськогосподарського профілю. Дослідження П. Олійника спрямовані на обґрунтування наступності в системі неперервної професійної сільськогосподарської освіти. І. Рябець займався вдосконаленням практичної підготовки студентів аграрного технічного коледжу. Шляхи вдосконалення форм і методів навчання в сільськогосподарських технікумах розглядає О. Скар [5].

Професійна спрямованість процесу навчання є однією з умов формування професійного мислення майбутніх техніків-механіків АПВ. Професійна спрямованість навчання вимагає певної організації навчального матеріалу і самого навчального процесу. Професійну спрямованість змісту навчання як основу професійної підготовки розглядали О. Абдуліна, А. Беляєва, А. Газєєв, І. Жданов та ін.

М. Кларін, аналізуючи зарубіжні інновації в світовій педагогіці, описав педагогічний досвід дослідниці Х. Таби щодо розвитку мислення в учнів [1]. Вона розглядала мислення як активну взаємодію учня з даними, які він отримує, і які можна формувати в процесі навчання.

За Х. Табою, мислення формується за допомогою пізнавального досвіду від формування понять до узагальнень і висновків, а далі — до застосування узагальнень на практиці. Спочатку учнями формуються поняття, потім інтерпретуються отримані дані, далі учні вчаться застосовувати правила, закони і принципи. Основними задачами, які організовують зміст навчання, є донесення знань до учня, розвиток мислення, формування вмінь і навичок (від пошукових до соціальних), формування ціннісних установок та відносин [1].

С. Літвінчук [2] дослідила, що за модульної технології навчання поняття, закони, залежності, явища і процеси вивчаються й осмислюються як елементи дидактичної системи, що взаємопов'язані між собою.

Науковець наголошує, що системний підхід до побудови курсу і визначення змісту навчання забезпечує можливість методичного узгодження складових навчального процесу в межах кожного модуля. Запропонована нею модель дає можливість ґрунтовного оволодіння студентами науково-технічними знаннями, прогностичними, організаційно-регулятивними,

контрольно-коригуючими уміннями та навичками їх застосовування у майбутній професійній діяльності [2].

Досить багато досліджень присвячено проблемі організації змісту навчання в процесі професійної підготовки фахівців. Однак, особливості добору змісту навчання задля формування професійного мислення майбутніх техніків-механіків АПВ виокремлені не були.

Тому **метою статті** є визначення мети, завдань та особливостей організації змісту професійної підготовки майбутніх техніків-механіків АПВ під час формування професійного мислення.

Виклад основного матеріалу. Метою професійної підготовки майбутніх техніків-механіків АПВ є формування таких мисленнєвих процесів, дій та операцій, які властиві професійному мисленню.

Мета професійної підготовки реалізується в завданнях. Завдання — це визначений, запланований для виконання обсяг роботи; доручена справа; замисел [4].

Для формування професійного мислення майбутніх техніків-механіків АПВ необхідно, щоб виконувались такі завдання:

- виявлення і розвиток їх професійних здібностей, мотивів, інтересів, потреб до майбутньої професійної діяльності;
- формування і розвиток професійних цінностей, культури майбутніх спеціалістів;
- розвиток їх професійної компетентності;
- формування і розвиток мисленнєвих процесів, характерних для техніків-механіків АПВ.

Система цілей та завдань професійної підготовки майбутніх техніків-механіків АПВ має три рівні:

- на першому рівні цілі та завдання спрямовані на формування і розвиток у майбутніх спеціалістів професіоналізму та необхідних професійно важливих якостей;
- на другому рівні цілі та завдання спрямовані на формування і розвиток професійних цінностей, культури, необхідних емоційно-вольових якостей, професійної компетентності майбутніх спеціалістів;
- на третьому рівні цілі та завдання орієнтовані на формування і розвиток мисленнєвих процесів, які забезпечують професійне мислення майбутніх техніків-механіків АПВ.

Результатом реалізації системи цілей та завдань професійної підготовки майбутніх техніків-механіків АПВ є розвиток всіх професійно значущих властивостей мислення, зокрема, рефлексивності, практичності, оперативності, спрямованості на технічну сферу аграрної галузі, вміння передбачати результати своєї діяльності тощо. Ці властивості професійного мислення формуються в теоретичних курсах навчальних дисциплін, відпрацьовуються і закріплюються під час навчальних та виробничих практик.

Щоб реалізувати систему цілей і завдань професійної підготовки майбутніх техніків-механіків АПВ при формуванні їх професійного мислення, необхідно відповідним чином організувати зміст підготовки.

Формування професійного мислення майбутніх техніків-механіків АПВ неможливе у рамках однієї навчальної дисципліни. Основою формування професійного мислення є комплексний підхід, який реалізує професійну спрямованість, системність, використання міжпредметних зв'язків навчального матеріалу. Важливе значення має спосіб побудови структури навчального матеріалу — він має бути спрямований на розвиток логіки, вміння здійснювати аналіз, моделювання, аналогії, абстрагування. Для цього необхідно узгодити структуру і зміст навчальних дисциплін з метою формування, в першу чергу, повноцінної особистості майбутнього спеціаліста як суб'єкта професійної діяльності, його культури, професійної компетентності та професійного мислення.

Можливість формування професійного мислення майбутніх техніків-механіків АПВ закладена у всіх навчальних дисциплінах. Однак, крім фахових дисциплін, необхідно звернути увагу на організацію змісту дисциплін фізико-математичного циклу. Саме за допомогою цих дисциплін формуються навички просторового мислення, побудови алгоритму та структури,

розуміння графіків і формул. Усі ці вміння і навички є передумовою успішного вивчення спеціальних дисциплін.

Водночас, необхідно розширити тематику психологічної підготовки майбутніх техніків-механіків АПВ. Це дозволить майбутнім фахівцям краще розуміти процес власного мислення та вдосконалити комунікаційні вміння, що сприятиме формуванню професійного мислення та розвитку особистості взагалі. Такими дисциплінами та спецкурсами можуть бути «Основи психології», «Інженерна психологія», «Психологія особистості», «Психологія діяльності», «Психологія спілкування» тощо.

У всіх навчальних дисциплінах повинна чітко прописуватись загальна логіка професійного мислення майбутніх техніків-механіків АПВ. Для формування специфічних шаблонів мисленнєвої діяльності, розрахованих на певний вид професійних дій, необхідно зміст професійної підготовки насичувати конкретними прикладами професійної діяльності, мотивувати необхідність володіння професійним мисленням.

Загалом, організація змісту навчання повинна бути спрямована не на ускладнення і збільшення обсягу матеріалу, а на візуалізацію, структурування, професійну орієнтацію та інтерактивність для набуття вмінь виконувати і застосовувати дії та операції професійного мислення.

Системний та міжпредметний підхід є основою формування професійного мислення майбутніх техніків-механіків АПВ. Системний підхід до професійної підготовки майбутніх спеціалістів забезпечує реалізацію взаємозв'язків змісту цієї підготовки з повсякденною професійною діяльністю. Це дозволяє покращити практичну підготовленість студентів та забезпечити достатню сформованість професійного мислення.

Міжпредметний підхід дозволяє здійснювати формування професійного мислення послідовно від окремих практичних занять до вирішення комплексних квазіпрофесійних завдань і виробничих ситуацій.

Такі завдання і ситуації є взаємопов'язаними навчальними заняттями з єдиним замислом і метою, які проводяться під час спеціально організованої навчальної чи навчально-практичної діяльності. Це дозволяє враховувати специфіку професійного мислення робітника на виробництві.

Зміст формування професійного мислення має сприяти набуттю майбутніми техніками-механіками АПВ професійних знань і навиків, умінь здійснювати спеціальні мисленнєві процеси.

Формування професійного мислення майбутніх техніків-механіків АПВ забезпечується професійною спрямованістю змісту навчання. Вона реалізується за допомогою таких кроків: систематизація професійно значущих мисленнєвих дій, операцій, умінь майбутніх фахівців та знань, які цьому сприяють; розроблення методики формування професійних мисленнєвих дій і умінь; розроблення вправ та завдань, за допомогою яких будуть розвиватись професійні мисленнєві дії та вміння. Такі вправи ілюстровані прикладами з професійної діяльності техніків-механіків АПВ.

Навчальний матеріал структурується таким чином, щоб була чітко визначена ієрархія основних понять, яка організовує зміст усіх форм навчання (лекцій, семінарських занять, практик та ін.).

Організація змісту навчання під час формування професійного мислення техніків-механіків АПВ керується такими принципами: 1) взаємодія пізнавальної, практичної та самостійної діяльності майбутніх спеціалістів; 2) єдність змісту та ціннісно-мотиваційної складової професійної підготовки; 3) інтегрованість змісту навчання; 4) поетапна реалізація фундаментальних професійних проблем у більш конкретних прикладах професійної діяльності.

Зміст професійної підготовки для досягнення формування професійного мислення майбутніх техніків-механіків АПВ повинен бути спрямований від абстрактного до конкретного. Основою формування професійного мислення є вивчення майбутніми техніками-механіками АПВ загальних способів дій щодо розв'язання професійних завдань, оволодіння вмінням

формулювати поняття і співвідносити їх з реальними об'єктами і процесами професійної діяльності.

Завданнями для формування професійного мислення на першому етапі є вправи на формування понять, систематизацію, групування, класифікацію інформації.

Далі в процес навчання включаються завдання на інтерпретацію даних, побудову висновків і узагальнень. І на останньому етапі формування професійного мислення застосовують завдання, в яких необхідно використовувати поняття, узагальнення, висновки при побудові гіпотез.

Під час формування професійного мислення спочатку розглядаються конкретні факти, потім робляться узагальнення, потім створюються основні поняття.

Для формування понять спочатку треба перерахувати предмети, явища і властивості, належать до цього питання. Потім учні мають згрупувати отримані дані за якоюсь спільною ознакою. Потім — розділити на певні категорії і назвати їх.

За Х. Табою [1], є зовнішні мисленнєві дії і відповідні внутрішні мисленнєві операції.

Так, при інтерпретації даних, зовнішня мисленнєва дія знаходження основних рис усіх предметів та відношень завдання супроводжується внутрішньою операцією диференціації. Пояснення знайдених закономірностей відбувається за допомогою внутрішньої мисленнєвої операції співвідношення інформації, причинно-наслідкового відношення.

Формулювання висновків супроводжується внутрішньою екстраполяцією, пошуком наслідків.

Завдання останнього етапу формування професійного мислення спрямовані на застосування отриманих понять, правил і принципів.

Зовнішня мисленнєва дія передбачення наслідків та пояснення невідомих явищ ґрунтується на внутрішній мисленнєвій операції аналізу. Пояснення і підтвердження гіпотези здійснюється за допомогою визначення причинних співвідношень, які є основою цієї гіпотези. На етапі перевірки гіпотези задіюються логічні судження для пошуку необхідних і достатніх умов доведення гіпотези.

Висновки. Отже, основною метою формування професійного мислення в процесі підготовки майбутніх техніків-механіків АПВ є оволодіння професійно значущими мисленнєвими діями і вміннями. Вони сприяють засвоєнню спеціальних знань, вмінь і навичок, характерних для фахового профілю техника-механіка аграрної галузі.

Різні дії та операції професійного мислення формуються на різних етапах. Етап формування понять характеризується створенням переліку даних, які належать до певного питання, їх групуванням у категорії та позначенням цих категорій певною назвою. На етапі інтерпретації застосовуються завдання на пошук основних рис навчального матеріалу, їх пояснення та побудову гіпотези. На етапі застосування правил та принципів вправи спрямовані на висування гіпотези, передбачення наслідків, пояснення і підтвердження гіпотези, перевірку припущень.

Професійне мислення формується від загального до конкретного. Під час проходження практик у майбутніх техніків-механіків АПВ відбувається зворотний процес — мислення від конкретних прикладів професійної діяльності рухається до загальних професійних понять, правил і принципів.

Література:

1. Кларин М. В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования, игры и дискуссии. (Анализ зарубежного опыта) / М. В. Кларин — Рига: НПП «Эксперимент», 1995. — 176 с.
2. Літвінчук С.Б. Професійна підготовка майбутніх техніків-механіків у процесі вивчення загальнотехнічних дисциплін в аграрних навчальних закладах I - II рівнів акредитації : Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / С.Б. Літвінчук; Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. — К., 2005. — 21 с.
3. Миронюк М.В. Професійна спрямованість вивчення математики в ПТУ сільськогосподарського профілю: Дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / М.В. Миронюк; Укр. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. — К.: 1993. — 183 с.
4. Новий тлумачний словник української мови : у 3-х т. / Укл.: Яременко В., Сліпущко О. — [2-е вид.]. — К. : Аконт, 2006. — Т. 1. — 2006. — 926 с.

5. Скар О. І. Модернізація форм і методів навчання студентів у контексті кредитно-модульної системи / О. І. Скар // Вища школа. — 2006. — № 3 — С. 33-45.

У статті описано мету та основні завдання професійної підготовки під час формування професійного мислення техніків-механіків агропромислового виробництва. Також показано основні засади організації змісту професійної підготовки для створення оптимальних умов формування їх професійного мислення.

Ключові слова: професійна підготовка, професійне мислення, технік-механік сільськогосподарського виробництва.

В статье описаны цель и основные задания профессиональной подготовки при формировании профессионального мышления техников-механиков агропромышленного производства. Также показаны основы организации содержания профессиональной подготовки для создания оптимальных условий формирования их профессионального мышления.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, профессиональное мышление, техник-механик агропромышленного производства.

In the article the main aims of professional study during the forming of professional thinking of technical mechanics of agriculture are described. Also the basic points of study process of creating optimal conditions of forming their professional thinking are given.

Keywords: professional study, professional thinking, technical mechanic in agriculture.

УДК 377.3.091.313:004.032.6

І.О. Пунько, Т.Є. Бацко, О.В. Білобабченко
м. Вінниця, Україна

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ У ПТНЗ ХУДОЖНЬОГО ПРОФІЛЮ

Постановка проблеми. Необхідність підвищення рівня художньої освіти в Україні потребує розробки стратегії і тактики викладання дисциплін художнього профілю на засадах національної концепції освіти України. Основною метою художньої освіти можна вважати формування естетичного мислення, а її результатом — економічно обґрунтовану практичну діяльність. Але якщо теоретично формулювати цю мету дуже просто, то її практична реалізація створює неабиякі проблеми. Значення методики викладання дисциплін художнього профілю, на наш погляд, недооцінюється. Методика викладання дисциплін не повинна повторювати помилки старої педагогічної практики.

Аналіз попередніх досліджень. На особливу увагу заслуговують дослідження творчості, що розпочались у 50-х роках ХХ століття. С. Рубінштейн, Л. Анциферова, А. Брушлінський, А. Матюшкін, К. Славська, Ю. Самарій та інші, вивчали суб'єктивно усвідомлені ланки творчої діяльності. Вважаючи, що мислення виникає із проблемної ситуації і спрямоване на її розв'язування, вони розглядали процесуальний бік творчих актів. О. Леонтьєв, Я. Пономарьов та ін. досліджували механізм здогаду, поділяючи процес розв'язування творчих завдань на два етапи: знаходженні адекватного принципу розв'язування і його застосування. Питання використання новітніх технологій у процесі творчої діяльності учнів з урахуванням їхніх вікових особливостей, досліджували: Р. Вільямс, О. Любарська, К. Маклін, Т. Коджаспирова, К. Петрова, О. Луганський, П. Орлов, Й. Ривкінд, Є. Маргуліс. У сучасних умовах велика роль у всьому світі приділяється інформатизації навчального процесу, впровадженню й поширенню нових інформаційних технологій навчання, формуванню основ інформаційної культури учнів, їх підготовці до життя в сучасному інформатизованому суспільстві.

Про розвиток творчості у процесі практично-технологічної діяльності учнів ПТНЗ та роль комп'ютерних технологій у пошуково-дослідницькій діяльності учнів йдеться в статтях С. Подолянчука, Р. Гуревича, О. Павленко, С. Ящука.